

**DARVAS ÁGNES – FARKAS ZSOMBOR –
GYŐRI PÉTER – KÓSA ESZTER –
MÓZER PÉTER – ZOLNAY JÁNOS**

A szociálpolitika egyes területeire vonatkozó szakpolitikai javaslatok

Köszönetnyilvánítás

Szeretnénk köszönetet mondani mindazon szakembereknek, akik kritikus megjegyzéseikkel, visszajelzéseikkel, vitákban elhangzó véleményükkel segítették munkánkat. Köszönjük Berki Juditnak, Ferge Zsuzsának, Krémer Balázsnak, L. Ritoók Nórának, Missetics Bálintnak, Reszkető Petrának, Scharle Agotának, Simonyi Ágnesnek és Váradi Balázsnak erőfeszítéseiket. Mindannyiuk észrevételeit megfontoltuk és mérlegeltük javaslatcsomagunk kialakítása során.

1. Bevezető

1.1. A szakpolitikai javaslatok rendeltetése

Külső impulzusok hatására, de végül belső indítatásból néhányan elkezdtünk közösen gondolkodni azon, hogy vajon lehet-e változtatni az egyre mélyebb és szélesebb mélyszegénységen, gyerekszegénységen, lakásszegénységen, területi hátrányokon.¹ Lehet-e változtatni és hogyan? Megfogalmazhatóak-e olyan szakmapolitikai javaslatok, amelyekkel a politika szereplői, a döntési helyzetben lévők vagy oda igyekvők azonosulni tudnak, és amelyeket megvalósítható tettekké formálhatnak?

Az itt olvasható anyag független – bár a megoldandó feladatok iránt elkötelezett – szakértők javaslatait tartalmazza, amelyeket a döntési pozícióban lévők mérlegelhetnek. Minden javaslatunknál igyekeztünk végiggondolni azok lehetséges társadalmi, gazdasági hatásait. Meggyőződésünk, hogy széles értelemben vett szakmai és társadalmi vitának, demokratikus közbeszédben születő megállapodásoknak kell megelőzniük a társadalmpolitikai beavatkozások, ezen belül is a szociálpolitikai intézkedések bevezetését.

Arra törekedtünk, hogy olyan, a jelen helyzet elemzéséből kiinduló,

¹ Az itt olvasható anyag közös munka eredménye, hosszas együttgondolkodás után született. A teljes írást együtt jegyzik a szerzők, ugyanakkor az egyes fejezeteknek van „gazdája”. A bevezetőt Kósa Eszter, a minimumjövödelem fejezetet Mózer Péter, a lakhatási fejezetet Győri Péter, a gyerekszegénység fejezetet Darvas Ágnes, a hátrányos helyzetű térségekről szóló fejezetet Farkas Zsombor gondozta, a munkacsoportban részt vett és az anyagot szerkesztette Zolnay János.

annak hiányosságaira és hibáira reagáló, reális és konkrét javaslatokat fogalmazunk meg, amelyek pénzügyi számításokkal is alátámaszthatóak. Ugyanakkor alapvető fontosságú volt számunkra az is, hogy a javaslatainkban képviselt értékeket és célokat illetően mindvégig következetesek legyünk, és hogy az egyes részterületeket érintő javaslatok egymásra épüljenek.

1.2. A javaslatok szakpolitikai határai

Javaslatunk erősen *szegénység-központú*, ugyanakkor mégsem szegénypolitikában gondolkodtunk. A szociálpolitikának azon részét járjuk körül, amely a szegénység, a kirekesztés megelőzését, csökkentését, átörökítésének megakadályozását, távlatosan pedig a megszüntetését célozza. A tématerületek kijelölésén az a szempont vezérelt minket, hogy a jelenlegi helyzetben a szociálpolitika területén mely intézkedéseket fontos, indokolt és lehetséges megtenni.

Mindebből következik az is, hogy bár a szociálpolitikának még számos, ugyancsak integráns részterülete létezik, mi *mégsem foglalkozunk mindegyikkel ebben az anyagban*. Ilyenek egyebek között a nyugdíjrendszer és általában a társadalombiztosítás, az adórendszer, a fogyatékkal élők helyzetének kérdései, a foglalkoztatás, az egészségügy vagy az esélykiegyenlítő oktatás. Ezekre vonatkozóan részletes ajánlásokat nem fogalmaztunk meg, az összehangolásuk azonban elengedhetetlen, hiszen szakmapolitikai javaslataink nem választhatók el egy átfogó társadalmpolitikai elképzelés többi területétől; céljait, értékvalasztását és eszközeit illetően egyaránt illeszkedniük kell azokhoz.

A javaslatok kifejtésénél számos háttéranyagra, korábbi kutatásra, helyzetelemzésre utalunk. A *terjedelmi korlátok* miatt itt most eltekintünk bizonyos hosszabb elemzésektől, viszont hivatkozásként tüntettük fel a kapcsolódó, részletes kifejtéseket.

1.3. A javaslatokat vezérlő alapelvek és értékek

Meggyőződésünk szerint egy társadalom valós szövetét az *egymás iránt vállalt felelősség, a szolidaritás, a kohézió, a szerencsétlenebb sorba születettek segítése, támogatása, a jobb helyzetűek lemondása bizonyos előnyökről, valamint az együttműködés* alkotja. Emellett nélkülözhetetlen annak konszenzusa, hogy szükség van egy jól működő szociálpolitikai rendszerre, amelynek alapja az *emberi jogok és az emberi méltóság tisztelete*, a mindenki számára elérhető szociális biztonság, az *esélyegyenlőség*, a legrosszabb helyzetűek befogadása, a generációkon átörökített hátrányok ördögi körének megszakítása és a *hátrányos megkülönböztetés minden formájának tilalma*.

A mélyszegénység, a kirekesztés és az egyenlőtlenségek csökkentésének alapfeltétele, hogy *társadalmilag elfogadottá váljon az a felismerés, miszerint minden egyes gyereknek, felnőtteknek, fiatalnak és idős embernek joga van a készségei kibontakoztatására és a boldogulásra. Ha a közösség csak egyetlen emberről is lemond, az mentális és anyagi elszegényedéséhez vezet.*

Az elszabadult társadalmi egyenlőtlenségek és az egyre többeket érintő kirekesztődés nemcsak a veszteseket, hanem az egész társadalmat károsan és bénító hatással sújtja, a jövőbeni árai pedig beláthatatlanok. *A kirekesztettségben élők befogadása, a szociális biztonság garanciáinak kiépítése össztársadalmi cél, ennek hiányában nem lehet sikeres sem a gazdaság, sem az ország.* (Wilkinson-Pickett 2009)

A szociálpolitikai intézkedések nem pusztán kiegészítői a többi társadalompolitikai stratégiának, hanem azok szerves részei, amelyek nélkül nem képzelhető el egy fejlődő, élhető, méltányos társadalom.

Egy jól működő szociálpolitikai rendszer szereplői és intézményei a *szükségletek szerinti jogosultságok alapján, átlátható döntéseken keresztül, az ellátottakkal partneri viszonyban, szolgáltatóként* jelennek meg, céljuk pedig *a társadalmi kohézió megteremtése*. Ugyanakkor a szociálpolitika illetékeségi területét érintő beavatkozások a közelmúltban inkább a kirekesztés irányába hatottak. E lépések közös vonása, hogy a döntések a szegények érdemességének legkülönbélebb módon végzett tesztelésein alapultak, és hogy teljes mértékben figyelmen kívül hagyták, semmibe vették az érintettek privát szféráját, integritását és az emberi méltósághoz való jogát. A Belügyminisztériumhoz tartozó közfoglalkoztatási program célja nem a képességek fejlesztése és a munkaerő-piaci integráció, hanem *a segélyezésre való érdemesség mérése és a foglalkoztatási statisztikák javítása*. A hajléktalanság, a korai iskolai lemorzsolódás, az iskolai hiányzás, a munkanélküliség rendszert, büntető eszközökkel való „kezelése” a hátrányos helyzetben lévők kriminalizálásához, végső kirekesztéséhez és a társadalmon belüli kölcsönös félelmek, feszültségek és agressziók megnövekedéséhez vezet. A segélyek radikális csökkentése, feltételekhez kötése és utalványban való kifizetése ellehetetleníti a túlélést, és egyúttal rásüti a nélkülözőkre a „felelőtlen, megregulázandó élősködők” billogát, kiszolgáltatva őket az uzsorásoknak és az utalványfelvásárlással nyereszkedőknek.

Azt is tapasztaljuk, hogy a nemzeti szintű szabályok és rendeletek világával *párhuzamosan* létezik egy másik valóság is: az *uniós forrásból finanszírozott fejlesztések* esetében megjelenik a társadalmi esélyegyenlőséget szolgáló érték- és célrendszer, köszönhetően az uniós elvárásoknak. Sajnos e kettősség miatt azonban ezek hatása elenyészik vagy fenntarthatatlan. Hiszen felesleges az életen át tartó tanulásra felkészíteni az embereket, ha 16 éves korra csökkentik a tankötelezettséget, és felesleges hajléktalan embereket képezni, támogatni a beilleszkedésük érdekében, ha az utcáról beviheti őket a rendőr a hajléktalanságuk okán. Mit sem érnek a gyerekszegénység program elemei, ha a családok megfoszthatók minden jövedelmüktől az iskolai hiányzás miatt.

Különösen fontos lenne *a nemzeti és uniós források befektetését vezérlő elvek, célok, akciók összehangolása* a társadalmi kohézió minél sikeresebb megvalósítása érdekében.

1.4. A javaslatok által elérni kívánt célok

Szociálpolitikai javaslatunk alapvetően *új megközelítésmódot alkalmaz a célmeghatározás és javasolt eszközök* terén egyaránt. Mint már említettük, álláspontunk (és a nemzetközi tapasztalatok) szerint a szociálpolitika

nem valamiféle szükséges kísérő szolgáltatás, amely a gazdasági, társadalmi működésmód hibáit, az ott keletkezett „selejtet” hivatott korrigálni, hanem szerves része a gazdaság- és társadalompolitikának. *Jól működő szociálpolitika nélkül nincs jól működő gazdaság és társadalom.* Ezzel szemben áll az az általánosan elfogadott beállítást, amely szerint az egyenlőtlenségek csökkentésére és a befogadásra „áldozott” források gátolják a gazdaság hatékony működését. A valóság azonban az, hogy ezek a források éppen a fejlődés motorjai lehetnének. Annak jóváhagyása vagy eltűrése, hogy tömegek éljenek teljesen esélytelenül a sikeres munka- és általában az életkarrierre, behozhatatlan kirekesztettségben, vagy már eleve ilyen helyzetbe szülessenek, *a humán erőforrás felelőtlen pazarlását jelenti.* A nagyobb mértékű társadalmi egyenlőség és kisebb mértékű szegénység mozgatórugóként járul hozzá egy gazdasági értelemben jól prosperáló, szélesebb értelemben jól működő, mindenki számára élhetőbb társadalom kialakításához.

A társadalmi kirekesztés megszüntetése tehát *közügy*, amelyhez a *társadalom egészének a hozzájárulása* kell. Az egyenlőtlenségek csökkentéséért a „felül” lévőknek is tenniük kell, például a progresszív adózáson keresztül, az „alul” lévőknek pedig meg kell adni a lehetőséget, hogy maguk is tevékenyen részt vehessenek sorsuk jobbításában.

Javaslatunknak három fő célja van:

(1) *A minimális szociális biztonság széles körű megteremtése.* Ezt szolgálja a minimumjövedelem, bizonyos esetekben integrációt segítő együttműködéshez kötött, vagy ennek hiányában az alacsonyabb összegű, feltételhez nem kötött pénzbeli ellátás, és ugyancsak ez a célja a lakhatás támogatásának is.

(2) *A társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése,* a legrosszabb helyzetű társadalmi csoportok esélyeinek javítása, kirekesztettségének csökkentése. Ezt a célt szerintünk a szolgáltatások fejlesztésével, a leghátrányosabb helyzetű térségekben szervezendő helyi programokkal a leggazdaságosabb előmozdítani. Ugyancsak fontosnak tartjuk a „felfelé” elszabadult egyenlőtlenségek csökkentését, a családi adókedvezmény átalakítása révén.

(3) Nagyon fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a szociálpolitika *nem korlátozódhat* csak a szegénységben élőkkel való foglalkozásra. A programoknak ki kell terjedniük *a középosztályhoz tartozók egzisztenciális lecsúszásának megakadályozására, a társadalmi integráció erősítésére és fenntartására, az elszegényedés, méltatlan helyzetbe kerülés kivédésére* egyes élethelyzetekben (pl. a családtámogatásra és szülői ellátásokra gyermek születése esetén, ápolás-gondozás biztosítására öregség, tartós betegség esetén, a lakhatás biztonságára stb.). Ez a harmadik szempont mintegy horizontálisan megjelenik a másik két fő célkitűzés kapcsán megfogalmazott javaslatainkban.

Mivel *ma már a szegénység és kirekesztettség nem reziduális, hanem központi jelentőségű társadalmi probléma,* koncepciónk erősen „szegénység- és

kirekesztettség-központú”. A kérdés fontossága az uniós stratégiákban is² hangsúlyos szerepet kap, hiszen a népesség egyre jelentősebb hányadát érinti közvetlenül, Európában és Magyarországon is, közvetve pedig a teljes társadalomra káros hatással és beláthatatlan következménnyel jár.

A *minimális szociális biztonság* megteremtése valójában a fizikai túlélés, megélhetés támogatását jelenti.

Két fő eleme van:

(1) A minden 18 év felettit megillető, bizonyos esetekben integrációt segítő együttműködéshez kötött *minimumjövedelem, vagy együttműködés hiányában alacsonyabb összegű, feltételhez nem kötött pénzbeli ellátás*.

A minimumjövedelem elgondolása radikálisan szakít a segélyezési logikával, nem állít akadályokat, és jelentősen leegyszerűsíti a jelenlegi bonyolult, agyonszabdalt, túlbürokratizált és diszkrecionális rendszert. Azt a tényt veszi alapul, hogy bizonyos csoportok kiszorultak a munkaerőpiacról; nem azért nem dolgoznak, mert „nem akarnak”, hanem mert nincs rá lehetőségük (lakóhelyük, képzettségük, egészségi állapotuk, cigány származásuk és leginkább a strukturális munkanélküliség miatt).

A szisztéma három fő célt szeretne elérni. Az első a jelenleg 350-460 ezer főre tehető *ellátatlan aktív korúak bevonása*. A második a jelenlegi, sokszor megalázó segélyezési gyakorlattal szemben *az igénybe vevők számára könnyebben elérhető rendszer kialakítása*. Végül harmadikként fontosnak tartjuk, hogy *a munkára ösztönzés és a társadalmi befogadás* személyre szabott, integratív szolgáltatással párosuló *együttműködési kötelezettség* alapján jöjjön létre.

A nyomor enyhítése nem képzelhető el pénz nélkül, de a pénzbeli ellátás önmagában nem oldja meg a kirekesztettség problémáját. Ehhez olyan *szolgáltatások* is szükségesek, amelyek révén az érintettek *partneri viszonyban, aktívan vesznek részt a társadalmi integráció, az esélyteremtés érdekében*. A „járjon a lét jogán” vs. „együttműködési feltétellel, személyre szabott szolgáltatással segítsük a társadalmi befogadást a pénzbeli ellátás mellett” dilemmáját úgy oldottuk fel, hogy *kétlépcsős javaslatot* fogalmaztunk meg. Ennek fő eleme az integrációt segítő együttműködéshez kötött minimumjövedelem, ugyanakkor *az együttműködésben részt nem vevők is részesülnek egy alacsonyabb összegű pénzbeli ellátásban*. Fontosnak tartjuk, hogy e szerény jövedelemben részesülőket is folyamatosan *ösztönözni kell* a szociális munka eszközeivel arra, hogy vegyék igénybe az integráló, segítő együttműködést, mert ez ön- és közérdek is. *Az együttműködés az integráció és ösztönzés miatt fontos, és nem azért, hogy a kirekesztettek felelősségét hangsúlyozzuk, vagy hogy büntető módon léphessünk fel velük szemben, amennyiben nem vesznek részt ebben*.

(2) A *lakhatás biztosítása*.

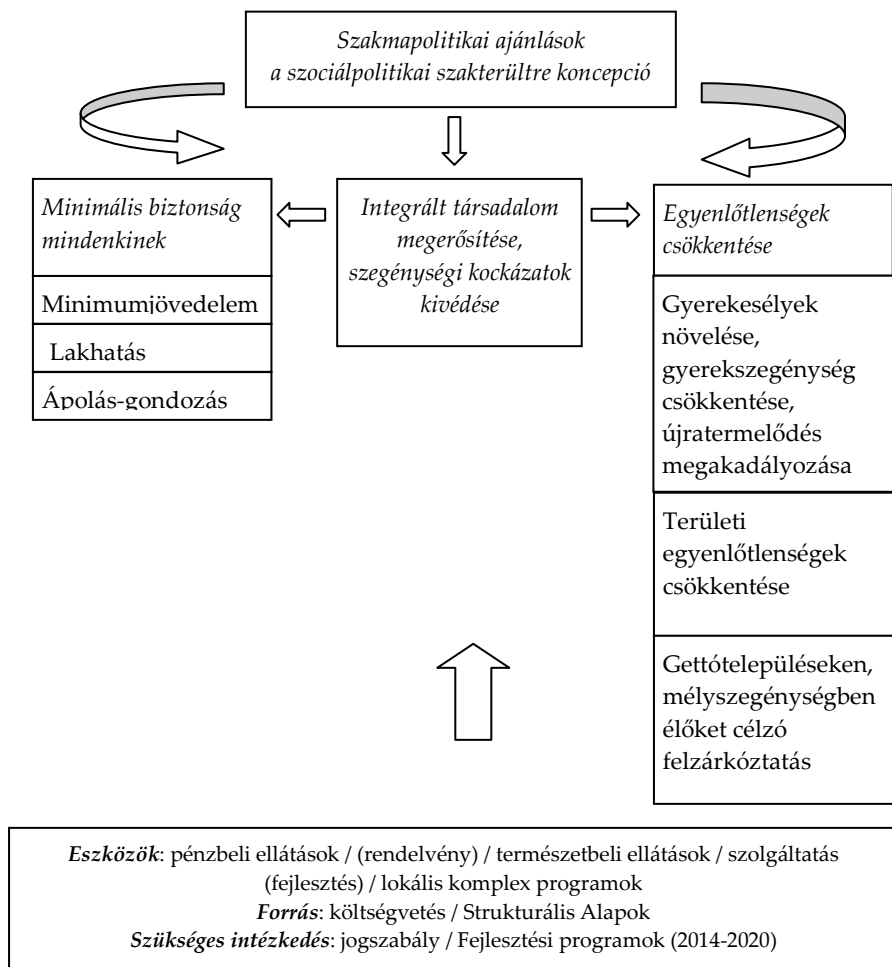
A lakhatási és ápolási-gondozási koncepció szintén egyszerűsíti és harmonizálja mindazon ellátásokat, amelyek most ezekhez a célokhoz kapcsolódnak. Lényege szerint az arra rászorulókat illetné meg, normatív

² Agenda 2020, European Commission. http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/magyarorszag/country-specific-recommendations/index_en.htm

alapon szabályozott, elismert lakhatási körülmények és elismert lakhatási költségek alapján. A lakhatás és ápolás-gondozás biztosításában fontos szerepet játszik a *rendelvény (voucher)* bevezetése, ami azt a célt szolgálja, hogy az ellátásra jogosult maga válassza ki a szolgáltatások-támogatások kínálatából a számára elérhető legmegfelelőbb megoldást, a finanszírozó pedig közvetlenül itt „költi el” a támogatottat megillető összeget. Az intézmények normatív, illetve a családok esetleges anyagi támogatása helyett alkalmazandó rendelvevények egyébként a szolgáltatási piac többszínűvé válását, minőségi versenyét és a szektorsemlegesség megvalósulását is szolgálják.

A társadalmi (esély)egyenlőtlenségek csökkentését szolgáló javaslatok négy fő területet céloznak, amelyek egyébként egymással számos „közös halmazt”, átfedést mutatnak.

1. ábra A szakpolitikai javaslatok célrendszere, az egyes fejezetek helye a javaslatsorban



(1) A gyerekesélyek növelését, a gyerekszegénység mérséklését és újratermelődésének megakadályozását célzó javaslatok számos területet ölelnek fel, a család támogatói rendszertől a gyermeknevelési-anyasági ellátásokon át a gyerekek napközbeni ellátását szolgáló rendszerig, valamint a leghátrányosabb helyzetű gyerekek, fiatalok célzott támogatási lehetőségeinek számbavételéig.

(2) A területi egyenlőtlenségek csökkentését célzó intézkedések alapvetően a leghátrányosabb helyzetű, leszakadó kistérségek problémáit kezelik. Elsősorban szolgáltatások létrehozására, illetve a meglévő, de nem megfelelően működő szolgáltatások megerősítésére, elérhetőségének fejlesztésére teszünk javaslatot ebben a fejezetben.

(3) A gettótelepüléseken, mélyszegénységben élők (jelentős részben romák) felzárkóztatását célzó intézkedésekre vonatkozó javaslatok lokális programokat fogalmazznak meg, a többszörös kirekesztettséggel küzdő (aluliskolázott, tartósan munkanélküli, szegény), szegregált kistélepülésen vagy városrészben élő családokkal kapcsolatban.

1.5. Megfontolások a javaslatok megvalósítása kapcsán

A javaslatok csak abban az esetben hasznosulhatnak, amennyiben:

- van politikai akarat a szegénység újratermelődésének megtörésére;
- van hazai, költségvetési forrás az ehhez kapcsolódó intézkedésekre;
- az EU-s források célzottan, ágazatok közötti összehangolással és komplex módon, az ismert pályázati anomáliákat³ minél inkább kiküszöbölve használhatóak fel;
- a jogszabályi környezet és a kirekesztés elleni intézkedések között összhang van.

A javaslatok hatékony alkalmazásának társadalompolitikai alapfeltételei (amelyek kívül esnek a javaslataink által lehatárolt területeken):

- az egyenlőtlenségek csökkentését célzó intézkedések (pl. adórendszer módosításai);
- az aktivitási ráta növelése, foglalkoztatáspolitikai stratégia;
- a szegregációmentes és befogadó oktatás, oktatáspolitikai stratégia;
- lakáspolitikai.

1.5.1. A javaslatokban megfogalmazott, különböző célzású eljárások

A megfogalmazott javaslatok többféle célzást tartalmaznak.

(1) Több esetben tettük javaslatot *univerzális* ellátásokra: pénzbeli vagy természetbeni ellátások, szolgáltatások körében egyaránt.

(2) Több esetben – jellemzően a gyerekszegénység felszámolását és a területi hátrányok kompenzálását célzó javaslatok kapcsán – javasoljuk

³ Speciálisan a gyerekszegénység elleni hazai pályázati projektekre vonatkozóan ld.: Gyerekesély programok kistérségi alkalmazása – a gyakorlat dilemmái és tanulságai, GYERE, 2013 (www.gyere.net)

alkalmazni a *fokozatos univerzalizmus* elvét. Ennek értelmében a szolgáltatások, ellátások megerősítése a legrosszabb helyzetű kistérségekben, településeken vagy intézményekben indul, majd, „ha ez szükségesnek és ésszerűnek látszik, akkor a források bővülésével a rendszer kiteljesedik.”⁴ Ez érvényes az uniós finanszírozású programokra is, amelyek esetében – a csoportos célzás elve szerint – „a forráselosztás követi a hiányok alapján felállított rangsort, legyen szó egyéni szegénységről, a települési lejtőről, rossz feltételekkel működő iskoláról...”⁵

(3) „A fokozatos univerzalizmus mindig *csoportos célzást* jelent. Ez – a kritériumtól függően ugyan, de – semlegesebb hatású lehet, mint az egyének szelektálása. Akkor alkalmazható viszonylag feszültségmentesen, ha az adott csoportnak olyan speciális szükségletei vannak, amelyek nagy valószínűséggel szegénységhez vezetnek, de társadalmilag méltányoltak és viszonylag könnyen azonosíthatóak... Ilyenek a területi egyenlőtlenségek is, amelyek miatt a területi célzás nem keltett feszültséget.” (Darvas–Ferge 2013) Ebben a megközelítésben mindig igyekeztünk megfelelni annak az európai alapelvnek, hogy ha előnyt adunk egyes csoportoknak, akkor a *célzás legyen 'kifejezett, de nem kizárólagos'* (*explicit but not exclusive*).

(4) A területi hátrányok felszámolását célzó javaslatok többsége a *területi célzás* adott egységének tekinti a 33 leghátrányosabb helyzetű kistérséget (LHH).⁶ Az anyag a területi behatárolások és definíciók problémáival nem foglalkozik.⁷ Az LHH kistérségek behatárolása számos dilemmát felvet, ugyanakkor egyelőre nem gondolkodtunk más rendszerben. Az LHH kistérségekre vonatkozó javaslat különböző meghatározott mutatók alapján szűkítené a „jogosult és bevont” kistérségek (járások) körét. Elsősorban azért, mert így – szűkös anyagi források esetén is – biztosítható az erőforrások megfelelő koncentrációja a legrosszabb helyzetű, leszakadó térségekbe. Az egyes intézkedések által érintett kistérségek, települések számát, a kiterjesztés ütemét és mértékét a későbbiekben kell meghatározni – a szolgáltatás, támogatás jellegétől és a rendelkezésre álló forrásoktól függően.

1.6. A javaslatok összefoglalása címszavakban

Javaslatcsomagunk szorosan együtt kezeli a pénzbeli támogatások és a szolgáltatások kérdését, mert *önmagában* egyik sem képes megoldani a szegénység és kirekesztettség problémáját.

⁴ MTA GYEP „Rövid Program”, 2. sz. Melléklete

⁵ Uo.

⁶ 311/2007. (XI. 17.) Korm. Rendelet a kedvezményezett térségek besorolásáról.

⁷ Lásd erről pl. Szakmai műhely a területi lehatárolásról. http://www.melyszegenyseg.hu/dokumentumok/dokumentumtar_tartalma/TAMOP513_lehatarolos_muhely_2013-01-08_osszefoglalo.pdf

1.6.1. Pénzbeli ellátások

(P/1) Javaslat: Minimumjövedelem

*Javaslatunk épít a témához kapcsolódó szakirodalmi elemzésekre, az EU ajánlásaira, valamint az EU-országok gyakorlatának értékeléseire. A megfogalmazott szisztéma hazai gyökereit az elmúlt évtizedben lezajlott két reformkoncepció (SZOLID program [2003–2004], [NSZK 2011]) javaslataiban találhatjuk meg. *Javaslatunk lényege* egy olyan normatív módon szabályozott ellátás, amely az alacsony jövedelmű személyek számára minimumjövédelmet biztosít. Az aktív korú állástalanok esetében az ellátás feltétele az integrációt segítő együttműködési kötelezettség, amely személyre szabott támogató szolgáltatásban való részvételt jelent a társadalmi (munkaerő-piaci) integráció érdekében. Az együttműködésben részt nem vevő személyeknek egy alacsonyabb összegű, feltétel nélküli pénzbeli ellátás jár. *Javaslatunk célja*, várható hatása a társadalmi integráció erősítése, a végletes társadalmi kirekesztés megelőzése.*

(P/2) Javaslat: Új lakhatási támogatási rendszer megvalósítása

*Javaslatunk épít a jelenlegi lakhatási, elsősorban normatív lakásfenntartási támogatásra és a bentlakásos intézmények finanszírozására. *Javaslatunk lényege* egy egységes, de az élethelyzettől, jövedelemtől függően differenciált lakhatási támogatás kialakítása, mely minden támogatott lakhatási formát (ideértve az önkormányzati és magánpiaci lakásokat, a bentlakásos intézményeket, ezen belül a hajléktalanellátó intézményeket is) egy egységes rendszerként kezel. *Javaslatunk célja*, várható hatása, hogy hozzájárulhat a bérlakás-szektor méretének és biztonságának növeléséhez, az eladósodás megelőzéséhez, a meglévő eladósodási problémák csökkentéséhez, a lakástalanság/hajléktalanság kialakulásának és újratermelődésének a rendszerszerű megelőzéséhez és egyben a lakóhelyi, illetve intézményes (bentlakásos) szociális ellátás megújításához, összehangolásához.*

(P/3) Javaslat: Új ápolási-gondozási támogatási rendszer megvalósítása

*Javaslatunk épít a jelenleg részben a szociális, részben az egészségügyi ellátás keretében működő otthon közeli, illetve bentlakásos és fekvőbeteg-szolgáltatások finanszírozására, szabályozására. *Javaslatunk lényege* a meglévő ápolási díj, szociális házi segítségnyújtás, egészségügyi otthoni szakápolás, valamint az időseket, fogyatékosokat, pszichiátriai betegeket ápoló, gondozó otthonok és a fekvőbeteg-ellátás keretében működő ápolási részlegek összefüggő, egységes elvek, eljárások mentén megvalósuló szabályozása, finanszírozása. A bentlakásos intézmények esetében az új ápolási-gondozási támogatás és az új lakhatási támogatás – az igénybe vevők hozzájárulásával együttesen – fedezi a jövőben a kapott humán szolgáltatások és hotel szolgáltatások költségeit. *Javaslatunk célja* az ápolási-gondozási ellátások közötti szakadékok felszámolása, az ellátatlanok számának a csökkentése és a különböző jövedelmű és élethelyzetű családok közötti teherviselés arányosabbá tétele.*

(P/4) Javaslat: A családi kedvezmény rendszerének módosítása

Javaslatunk épít az adórendszeren belül történő családátogatás elmúlt két évtizedes tényeire, a témához kapcsolódó elemzések eredményeire, valamint a nemzetközi gyakorlatban megjelenő alternatív megoldások tapasztalataira. *Javaslatunk lényege* a jelenlegi családi adókedvezmény-rendszerbe igénybevételi plafon beépítése, illetve egy, a gyerekszám alapján a jelenleginél kevésbé differenciált kedvezmény alkalmazása és a három- és több gyerekesek esetében igénybe vehető kedvezmény csökkentése. *Javaslatunk célja* a jelenlegi fordított (perverz) újraelosztási hatás csökkentése, és hosszabb távon történő megszüntetésének előkészítése. A jobb helyzetűektől a kedvezőtlen helyzetű csoportok felé történő újraelosztás eszköze lehet például hosszabb távon a negatív jövedelemadó, valamint adóalap-kedvezmény helyett adókedvezmény alkalmazása.

(P/5) Javaslat: A családi pótlék ellátás fejlesztése

Javaslatunk épít a családi pótlék tradicionális jellegére, univerzális jellegére, hatékony célzására, valamint jelentős szegénységcsökkentő funkciójára. *A javaslat lényege* az ellátás színvonalának jelentős emelése, és a gyerekszegénység csökkentése érdekében a családi pótlék összegének további belső differenciálása. A jelenlegi rendszerhez képest új elemként javasoljuk kiegészítő családi pótlék bevezetését a 0–2 éves kisgyerekek esetében, szintén a bizonyítható szegénységi kockázatok csökkentése érdekében. *A javaslat célja* a családi pótlék ellátás elmúlt években bekövetkezett reálértékvesztésének megállítása, szegénységcsökkentő funkciójának erősítése, a gyerekek körében jellemző, a népesség más demográfiai csoportjainál tapasztalható szegénységi arányokat jelentősen meghaladó kockázatok csökkentése.

(P/6) Javaslat: A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény (RGYK) fejlesztése

Javaslatunk épít a meglévő, szelektív, jövedelemhez kötött rendszerre, melyhez készpénzes támogatás és természetbeni támogatások (ingyenes étkezés, tankönyv stb.) is kapcsolódnak. A segélyezés megtartását a jelenlegi egyenlőtlenségi helyzet indokolja. *A javaslat lényege* az ellátás pénzben nyújtott támogatására vonatkozóan a gyakoriság növelése és színvonalának kisebb mértékű emelése, valamint a készpénzben történő folyósításának visszaállítása. A természetbeni ellátások közül kiemelten javasoljuk az érintett csaknem 600 ezer gyerek alapvető szükségleteinek kielégítésében meghatározó jelentőségű ingyenes intézményi étkeztetés elérhetőségének, feltételeinek, kiterjedtségének (napi háromszori étkezés), színvonalának és körülményeinek fejlesztését, valamint a nyári – iskolaszüneti – időszakban azoknak a napközbeni programoknak, szolgáltatásoknak a biztosítását, melyekhez a nyári étkeztetés kapcsolódik. *A javaslat célja* a legrosszabb helyzetű családok és gyerekek körében tapasztalható nélkülözés csökkentése, megszüntetése.

(P/7) Javaslat: A gyereknevelési szabadságok rendszerének fejlesztése

Javaslatunk épít a hosszú évtizedek óta működő rendszer tapasztalataira, tradicionális jellegéből fakadó sajátosságaira, valamint a gyerekek szükségleteire vonatkozó tudományos megközelítésekre, illetve a munkaerőpiaci folyamatok és a szegénység összefüggéseinek tényeire. *A javaslat*

lényege: a gyés színvonalának differenciált emelése, az ellátás mellett történő munkavállalás szabályainak enyhítése, a napközbeni szolgáltatások igénybevételét segítő finanszírozási formák bevezetése. A gyed tradicionális jellege miatt a rövid távú javaslataink nem érintik a jelenlegi (2012-ben érvényes) jogosultsági szabályokat és az ellátás színvonalát. A gyet esetében ugyancsak az ellátás színvonalának növelésére irányulnak a javaslatok. *A javaslat célja* rövid távon a kisgyerekeket otthonukban nevelő szülők jövedelmi biztonságának növelése, az ebben a körben jellemző jelentős szegénységi arányok csökkentése, a kisgyerekes szülők munkavállalásának ösztönzése, foglalkoztathatósági esélyeinek javítása, a kisgyerekek szükségleteihez igazodó minőségi szolgáltatások igénybevétele iránti szülői motiváció erősítése. Hosszabb távon a legkisebbek otthoni nevelését támogató ellátások (gyes-gyed) egységesítése lenne indokolt, mivel a jelenlegi támogatások leképezik és egyben erősítik a kisgyereket nevelő családok közötti társadalmi egyenlőtlenségeket.

(P/8) Javaslat: A leszakadó térségekben élő hátrányos helyzetű emberek célzott pénzbeli támogatása

Javaslatunk épít a jelenleg is működő mobilitási támogatásra, illetve arra az ismert problémára, hogy a leszakadó térségekben és településeken az országos átlagot jóval meghaladó a tartós munkanélküliek aránya. *A javaslat lényege* a jelenlegi támogatás fejlesztése, az utazási és lakhatási költségekre fordítható célzott pénzbeli támogatás nyújtása a jogosultsági feltételek enyhítésével. *A javaslat célja*, hogy előmozdítsa a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élők munkavállalási mobilitását. (Nem feledve azt, hogy az intézkedés csak más beavatkozásokkal együtt lehet eredményes, a problémát önmagában nem képes kezelni, enyhíteni.)

1.6.2. Természetbeni ellátások, szolgáltatások

(T/1) Javaslat: A minimumjövedelemben részesülő, aktív korú állástalanok számára előírt, az integrációt segítő együttműködési kötelezettség intézményi feltételeinek megteremtése.

Javaslatunk épít a már megvalósított intézményfejlesztési eredményekre, elsősorban a munkaügyi rendszer EU-s projektjeire, valamint a megkezdett államigazgatási változtatásokra: például a nyilvántartási rendszerre. *Javaslatunk lényege*, hogy a szociális és foglalkoztatási közszolgáltatási rendszerek azon részét, amely a nehezen foglalkoztathatók aktiválását segíti elő, konkrét feladatellátás köré szervezze. *Javaslatunk célja* egy gazdaságosabban⁸, eredményesebben⁹, hatékonyabban¹⁰, igazságosabban¹¹ működő intézményrendszer létrehozása és működtetése.

⁸ Azaz a közszolgáltatásokhoz szükséges tényezőket a lehető legjobb áron szerezzék meg.

⁹ Azaz a ráfordítások váltsák ki azt a hatást, amiért azok kiadását elrendelték.

¹⁰ Azaz a rendelkezésre álló erőforrásokat megfelelő mértékben használják ki.

¹¹ Azaz a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése révén javuljanak az életesélyek, és lehetővé váljon mindenki számára hozzájutni az alapvető társadalmi javakhoz.

(T/2) *Javaslat: A bérlakásszektor méretének és biztonságának növelése*
*Javaslatunk épít a még megmaradt önkormányzati tulajdonú lakásállományra, de nagyobb részt a jelenleg nem lakott, vagy feketén bére adott magánlakásszektorra, valamint számos hazai és külföldi megoldás tapasztalataira. Javaslatunk lényege, hogy a megmaradt önkormányzati bérlakásállomány mellett minél szélesebb körben bevonjuk a szabályozott, legális, részben a szociális célcsoportoknak is esélyt nyújtó bérlakáskörbe a magánszektor bére adható ingatlanait.¹² A „Biztonságos Bérlet” és a „Biztonságos Szociális Bérlet” rendszerének kialakítását ösztönző adózási és szabályozási lépésekre teszünk javaslatot. *Javaslatunk célja* a bérlők és bérbeadók biztonságának a növelése, ezzel a lakástalanság veszélyében élők számának érzékelhető csökkentése, a piacgazdasággal konform, szabályozottan és jól működő bérlakásszektor kialakítása.¹³*

(T/3) *Javaslat: A tömeges hajléktalanság jelentős visszaszorítása*
*Javaslatunk épít a már kialakult ellátási formák és az utóbbi évek számos sikeres, de korlátozott kört érintő szakmai programjai mellett az új lakhatási támogatás és a Biztonságos Szociális Bérlet létrejöttére is. *Javaslatunk lényege* a hajléktalan élethelyzet újradefiniálása lakástalan élethelyzetként és ezzel mind a szabályozás, mind a finanszírozás, mind az eljárások terén a hajléktalanság „visszaintegrálása” a szociális lakhatás rendszerébe. Emellett javaslatot teszünk a krízishelyzetbe kerültek, fedél nélkül élők elhelyezési kötelezettségének – az eddigieknél jobban végrehajtható és számonkérhető – újraszabályozására. *Javaslatunk célja* mind a tömeges hajléktalanság megelőzése, mind a már kialakult tömeges hajléktalanság felszámolása, mind az ezek után is krízishelyzetbe kerülők tényleges elhelyezése.¹⁴*

(T/4) *Javaslat: Egyes lakhatási krízishelyzetek rendezése*
*Javaslatunk épít a kialakult hazai és külföldi jó gyakorlatok tapasztalataira, a korábbi törvénykezési kezdeményezésekre, illetve a rezsiaadósok és a devizaadósok helyzetének kezelésére eddig létrejött eszközökre. *Javaslatunk lényege* számos olyan új, „kreatív” eszköz bevezetése – mint a magán csődeljárás, a vegyes tulajdoni/bérleti, illetve vegyes bérleti/intézményi formák –, melyek ténylegesen kivezethetik az érintetteket lakhatási krízishelyzetükből. De javaslatot teszünk a közösségi lakhatás és szolgáltatások ármeghatározásának az átalakítására, a felhalmozódott rezsiaadósságok kezelésének módjára és az adósságkezelés jelenlegi eszközeinek hatékonyabb átalakítására is. *Javaslatunk célja*, hogy a lakossági tömeges eladósodásból kivezessük az érintetteket, elfogadható lakhatásuk megőrzése mellett ismét fogyasztókká, legálisan dolgozókká válhas-*

¹² A jelenlegi önkormányzati bérlakásállomány (3%) megőrzése, a legális magántulajdonú bérlakások (4%) arányának megkettőzése.

¹³ A jelenleg jogcím nélkül, szívésségi lakóként, vagy nem szabályozott magánbérlőként élő 500–800 ezer ember lakhatási biztonságának növelése.

¹⁴ A tömeges (éjszakánként mintegy 4000–5000 főre becsülhető), tartós fedél nélküliség radikális visszaszorítása támogatott lakhatási formákkal.

sanak és az aktuális fizetésképtelenség ne vezessen visszafordíthatatlan egzisztenciavesztéshez.¹⁵

(T/5) Javaslat: Biztos Kezdet program bővítése, fejlesztése

Javaslatunk épít a korai években történő beavatkozások bizonyított szegénységcsökkentő szerepére, a 2003-ban megkezdett hazai Biztos Kezdet program eredményeire, a korai képességgondozás és koragyermekkori szolgáltatások nemzetközi és hazai tapasztalataira. A javaslat lényege a Biztos Kezdet program keretében működő szolgáltatások további kiterjesztése a szolgáltatáshiányos településeken uniós források felhasználásával, a már működő szolgáltatások fenntarthatóságának biztosítása a központi költségvetésben biztosított forrásokból, valamint a szükséges szakmai-módszertani háttér kiépítése. A javaslat célja a szegénység generációk közötti átörökítésének megtörése érdekében a kedvezőtlen helyzetű térségekben, településeken élő kisgyerekek (0–4 év) és szüleik számára elérhetővé és hozzáférhetővé tenni a korai képességgondozást és a szülők támogatását, megerősítését célzó szolgáltatást.

(T/6) Javaslat: A gyerekek napközbeni ellátásának fejlesztése (bölcsőde, családi napközi, óvoda)

Javaslatunk épít a már meglévő intézményrendszerre és az elmúlt években történt fejlesztésekre, a hozzáférés és az igénybevétel tapasztalataira. Ez utóbbin belül arra a tényre, hogy a kedvezőtlen szociális helyzetű gyerekek, valamint a hátrányos helyzetű térségekben, településeken élő gyerekek kevésbé jutnak hozzá ezekhez a szolgáltatásokhoz. A javaslat lényege a további, a jelenleginél intenzívebb férőhely- és kapacitásbővítés, de ugyanilyen hangsúllyal a szolgáltatások minőségének fejlesztése is. A kapacitásbővítés, az igénybevétel növelése, ezen belül kiemelten a szegénységben élő gyerekek által történő igénybevétel növelése érdekében javasoljuk a finanszírozásban a kisgyermeket nevelő szülők által célszerűen felhasználható támogatás bevezetését. Ezt egészítheti ki a jelenlegi óvodáztatási támogatás továbbfejlesztése.¹⁶ A szolgáltatások minőségének biztosítását szolgálják a szakmai felkészítésre, továbbképzésre, valamint az alternatív szolgáltatások, például az óvodába még nem járó gyerekek számára nyújtott képességgondozás bevezetésére irányuló javaslatok. A javaslat célja a napközbeni ellátások igénybevételi arányában tapasztalható területi és települési egyenlőtlenségek jelentős csökkentése, a szegénységben élő gyerekek hozzáférési és igénybevételi arányainak javítása, a kedvezőbb helyzetű gyerekek körében jellemző részvételi arányok elérése. A javasolt fejlesztések a napközbeni ellátások képességgondozó-fejlesztő funkciójának erősítését, minőségi garanciáinak kiépítését is célozzák, valamint – hosszabb távon – az egységes iskoláskor előtti ellátási forma kialakítását is lehetővé teszik.

¹⁵ A jelenleg mindegy 51 Md Ft-ot kitevő lakossági közüzemi díjhátralék legalább felére csökkentése 4–5 éves időtávlatban, a 115–140 ezer fogyasztásból kikapcsolt háztartások többségének fogyasztásba történő visszakapcsolása ez idő alatt.

¹⁶ Felemelkedés közös erővel: A tartós mélyszegénység csökkentése célhoz kötött támogatások révén. A Tárki és a Budapest Intézet a Haza és Haladás Alapítvány megbízásából készült anyagai (2012. március).

(T/7) *Javaslat: A kora gyermekkori szakszolgáltatások, a korai fejlesztés, logopédiai ellátás, nevelési tanácsadás, gyógytorna fejlesztése*¹⁷
Javaslatunk épít a szakszolgáltatások mára kialakult, de az elmúlt évek kutatási eredményei alapján súlyos ellátási hiányokkal terhelt rendszerére. A javaslat lényege a rendkívényben nyújtott támogatás a gyermek és a szülők számára a szükséges, tehát szakmai vélemény alapján megállapított szakszolgáltatás igénybevételéhez. A szolgáltatások helyi szükségletekhez igazodó kapacitásbővítésének ösztönzése. A javaslat célja a szükségletekhez ténylegesen igazodó szakszolgáltatások körének biztosítása a szolgáltatáshiányos térségekben és kistélepüléseken, a jelenlegi ellátatlanság folyamatos megszüntetése.

(T/8) *Javaslat: A gyermekjóléti szolgáltatás és egyes szociális szolgáltatások, a falu- és tanyagondnoki szolgálat, az adósságkezelés, valamint a védőnői ellátás – különböző eszközökkel elérhető – megerősítése és kiterjesztése, a szolgáltatások és a hozzáférés javítása a legrosszabb helyzetű, szolgáltatáshiányos térségekben, településeken*

Javaslataink építenek a meglévő szolgáltatásokra, ugyanakkor azokra a tényekre és tapasztalatokra is, amelyek szerint a hátrányos helyzetű kistérségekben és a kistélepüléseken ezek a szolgáltatások rosszabb minőségűek és kevésbé hozzáférhetőek, mint az ország más területein. A javaslatok lényege – összefoglalóan – a szolgáltatások megerősítése több, jól képzett szakember biztosításával, a szakemberek leterheltségének, illetve az egy szakemberre jutó ellátandók számának csökkentésével a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben. A javaslatok célja, hogy a szolgáltatások reagáljanak a társadalmi problémák területileg lehatárolható differenciáltságára. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a jelenleginél jobb, hatékonyabb és a mostaninál jóval egyenlőbb esélyekkel elérhető alapszolgáltatásokra van szükség. Elsősorban, de nem kizárólagosan azokban a térségekben, ahol a problémák koncentrációja és tartóssá válása figyelhető meg. Ezzel együtt az országos (ellátó)rendszerek javítására, átalakítására égető szükség van (ahogy ezt a munkacsoport több anyaga tartalmazza), ugyanakkor a leszakadó térségekkel, az ott élő emberekkel (is) haladéktalanul kezdeni kell valamit. Ennek egyik – igen korlátozott, a foglalkoztatás kiemelkedően fontos problémáit például nem érintő – eszközcsoportját jelentik a javasolt lépések.

(T/9) *Javaslat: Lokális beavatkozások a szociális munka megerősítése, a közoktatásban tanulók pályafutásának segítése, valamint a szegregált lakókörnyezetben, a gettó jellegű és gettósodó településeken élők életminőségének javítása, a mélyszegénységből eredő hátrányaik enyhítése és közösségeik fejlesztése érdekében*

Javaslataink építenek a korábban megvalósított települészámolási és egyéb, a szegénységet kezelni hivatott programok tapasztalataira, valamint a „gettósodás”, a mélyszegénység és kirekesztettség bizonyított, sok szak-

¹⁷ A javaslat épít a Felemelkedés közös erővel: A tartós mélyszegénység csökkentése célhoz kötött támogatások révén. A Társi és a Budapest Intézet a Haza és Haladás Alapítvány megbízásából készült anyagaiban (2012. március) megfogalmazott, a szakszolgáltatások közül a korai fejlesztésre vonatkozó javaslatokra, de annál szélesebb körre (logopédiai ellátás, gyógytorna, nevelési tanácsadás) terjed ki

ember által hangsúlyozott összefüggéseire, következményeire. *A javaslatok lényege*, hogy uniós finanszírozású lokális programokkal történjenek beavatkozások a leghátrányosabb helyzetű kistérségek és a gettósodó települések egy részében. A tapasztalatok alapján a programok fokozatosan kiterjeszthetők további térségekre, településekre. *A javaslatok célja*, hogy a lokális programok komplexen próbálják meg kezelni a problémákat, elindítsanak, megalapozzanak kedvező irányú folyamatokat. Ezek csak akkor lehetnek eredményesek, ha viszonylag hosszú-távúak, illetve a „nagy rendszerek” több oldalról támogatják megvalósulásukat. (Az ellenkezőjéről, a lokális programok „szélel szemben” működéséről és ennek következményeiről számos példa tudható.)

1.7. Az egyes javaslatok összefüggései, egymásra épülésük

Miközben javaslataink – tudatosan – nem fogják át a szociálpolitikai teendők teljességét, hanem egy-egy kiemelt területre, problémakörre fókuszálnak, aközben legalább négy metszetben is egymásra épülnek, egymást feltételezve összefüggnek:

- a) jövedelmi szegénység metszet;
- b) demográfiai élethelyzet metszet;
- c) területi egyenlőtlenség metszet;
- d) pénzbeli támogatások – kapcsolódó szolgáltatások metszet.

Míg a gyerektámogatások rendszerére vonatkozó javaslataink értelemszerűen a gyerekekre fókuszálnak, addig a minimumjövedelem elsősorban a munkaképes korú népesség legsúlyosabb problémáit hivatott kezelni. Ezekhez kapcsolódik az új ápolási-gondozási támogatásra irányuló javaslatunk, amely elsősorban (de nem kizárólag) az egyre növekvő idős népesség jelenleg és a jövőben várhatóan talán még inkább égető problémájára keresi a választ. Az otthonukban már nem gondozható emberek esetében az ápolási-gondozási támogatást az egységes lakhatási támogatás egészíti ki (amire már utaltunk, a minimumjövedelemhez kapcsolódó lakhatási „láb”-ként).

Az említett pénzbeli ellátások majd’ mindegyikénél – pl. a minimumjövedelemben részesülő munkaképes nem foglalkoztatottak, a lakhatási krízishelyzetben lévők, a gyermeknevelésről a munkaerőpiacra visszatérők esetében – a javasolt pénzbeli ellátások szorosan összekapcsolódnak a javaslatainkban kidolgozott szolgáltatásokkal, szolgáltatások fejlesztésével, egyenlő esélyű igénybevitelével. Ahogy korábban is írtuk, kiindulópontunk a minimális szociális biztonság megteremtése mindenki számára, ami elsősorban pénzbeli ellátásokkal oldható meg. A szolgáltatások színvonalának javítása, azok elterjesztése, a hozzáférés támogatása nem jelent hatékony megoldást, ha nincs széles körű minimális jövedelmi biztonság. Ugyanakkor a pénzeszközök sem sokat érnek ráépülő, azokhoz szorosan kötődő, jó színvonalú szolgáltatások nélkül, legyen szó például lakhatási vagy ápolási-gondozási szolgáltatásokról, gyermekek napközbeni ellátásáról, korai képességgondozásáról, vagy minimumjövedelemben részesülők egyéni fejlesztéséről a munkaerőpiacra való sikeres visszatérés érdekében.

Mindegyik említett ellátási csoport különleges, speciális megoldásokat, a felsoroltakat kiegészítő eszközöket igényel a leszakadó, helyesebben már leszakadt térségekben. A mélyszegénységben, kirekesztettségben (jellemzően a leghátrányosabb helyzetű térségekben, gettósodó településeken, településrészekben) élők esetén a szolgáltatások megerősítése, elérhetővé tétele és lokális programok működtetése áll javaslatunk fókuszában.

1.7.1. A javaslatok ütemezése

Javaslataink reális, megtehető és szükséges intézkedéseket tartalmaznak. Éppen ezért ütemezésük rövid, illetve középtávú, egy-két éven belüli időtartamban bevezethetőek. Mindez nem jelenti azt, hogy javaslatainknak ne lenne hosszú távú „kifutása”, továbbfejlesztési lehetősége. Ha adottak a gazdasági és társadalmi feltételek, a minimumjövedelem hosszú távon állampolgári alapjövedelemmé fejlődhet. A családi adókedvezmény átalakítására tett javaslatunk (ld. 4.3.1. fejezet) lehetővé tenné a folyamatos reformot, például a negatív jövedelemadót, a gyerekszám szerinti differenciálás módosítását, az alacsony jövedelmű munkavállalók esetében pedig a nagyobb mértékű kedvezmény bevezetését.

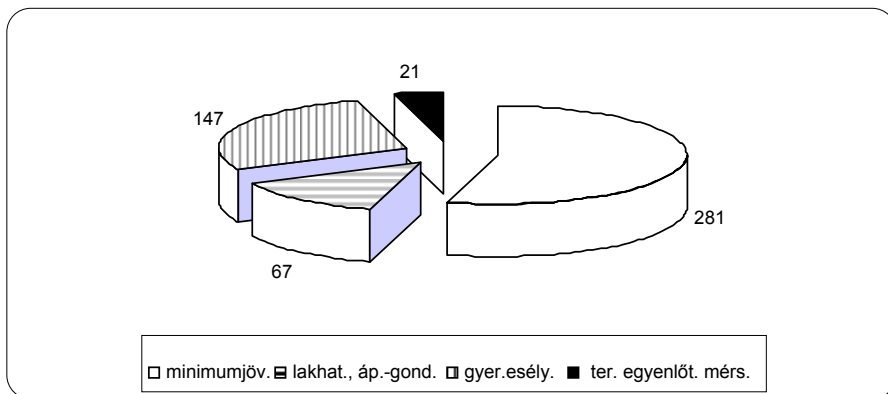
1. táblázat A javasolt intézkedések időzítése

Javaslatok	Jogszabály- módosítást követően azonnali bevezetését javasoljuk	Középtávon (1–2 éven belül) történő bevezetését javasoljuk
<i>1. Pénzbeli ellátások</i>		
Minimumjövedelem		
Új lakhatási támogatási rendszer megvalósítása		
Új ápolási-gondozási támogatási rendszer megvalósítása		
Családi kedvezmény rendszerének módosítása		
Családi pótlék ellátás fejlesztése		
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény (rgyk) fejlesztése		
Gyereknevelési szabadságok rendszerének fejlesztése		
Gyes-hez kapcsolódó szülői támogatás a napközbeni ellátások igénybeviteléhez		
A leszakadó térségekben élő hátrányos helyzetű emberek célzott (pénzbeli) támogatása		
<i>2. Természetbeni ellátások, szolgáltatások</i>		
A bérlet-kaszó-szektor méretének és biztonságának növelése		
A tömeges hajléktalanság megszüntetése		

Javaslatok	Jogszabály- módosítást követően azonnali bevezetését javasoljuk	Középtávon (1–2 éven belül) történő bevezetését javasoljuk
Egyes lakhatási krízishelyzetek rendezése		
Bentlakásos intézmények támogatásának átalakítása		
Biztos Kezdet program bővítése, fejlesztése		
A gyerekek napközbeni ellátásának fejlesztése (bölcsőde, családi napközi, óvoda)		
A kora gyerekkori szakszolgáltatások (korai fejlesztés, logopédiai ellátás, nevelési tanácsadás, gyógytorna stb.) fejlesztése		
A gyermekjóléti szolgáltatás és egyes szociális szolgáltatások (falu- és tanyagondnoki szolgálat, adósságkezelés), valamint a védőnői ellátás – különböző eszközökkel történő – megerősítése és kiterjesztése, szolgáltatás- hozzáférés javítása a legrosszabb helyzetű, szolgáltatáshiányos térségekben, településeken		
Lokális beavatkozások a szociális munka megerősítése, a közoktatásban tanulók pályafutásának segítése, valamint a szegregált lakókörnyezetben és a gettótelepüléseken élők életminőségének javítása, a mélyszegénységből eredő hátrányaik enyhítése és közösségek fejlesztése érdekében		

1.8. A javaslatok költségvetési vonzatai

2. ábra Összefoglaló költségvetési ábra¹⁸



¹⁸ A 2011-es költségvetési kiadásokhoz képest plusz forrásigény Mrd Ft, a javasolt ellátások, szolgáltatások kiteljesedett formájában, indexálás nélküli, becslés.